

Vägledning om kundbegreppet

Andra upplagan

I denna andra upplaga har förtydliganden gjorts beträffande situationen när kontroller inte görs enligt penningtvättslagen.

Öppen konsultation juni 2026

Utkast

Innehållsförteckning

Kundbegreppet.....	3
Sammanfattning.....	3
Penningtvättslagens tillämpningsområde.....	3
Kund i penningtvättslagens mening.....	5

Utökast

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen är branschgemensam. Den ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om kundkänedom.

I denna del av vägledningen hänvisas bl.a. till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen).

I denna andra upplaga har förtydliganden gjorts beträffande situationen när kontroller inte görs enligt penningtvättslagen.

Kundbegreppet¹

Sammanfattning

Kundbegreppet i penningtvättslagen är centralt för att bl.a. avgöra om åtgärder för kundkänedom ska vidtas.

Kund enligt penningtvättslagen är den som har trätt eller står i begrepp att träda i *avtalsförbindelse* med verksamhetsutövaren (1 kap. 8 § punkten 4 penningtvättslagen). Verksamhetsutövaren kan ha avtalsförbindelser med en mängd motparter. Frågan är om alla avtalsförbindelser omfattas av definitionen eller om det kan göras någon avgränsning.

Vägledningen i frågan har tagits fram med utgångspunkt i penningtvättslagens tillämpningsområde. Slutsatsen är att det endast är den tillstånds- eller registreringspliktiga verksamheten som omfattas av penningtvättslagen. Mot den bakgrunden och sett till syftet med lagen är tolkningen att det är avtalsförbindelser som innebär att motparten nyttjar eller tar del av produkter och tjänster i verksamhetsutövarens tillstånds- eller registreringspliktiga verksamhet som medför att motparten blir kund i penningtvättslagens mening. Det är dock viktigt att alltid göra en bedömning för att avgöra vad som är inom den registrerings- eller tillståndspliktiga verksamheten.

Penningtvättslagens tillämpningsområde

Penningtvättslagen gäller för den som driver viss typ av verksamhet (1 kap. 2 § penningtvättslagen).

För vissa verksamhetsutövare görs en avgränsning i penningtvättslagen. Lagen gäller exempelvis för den som driver livförsäkringsrörelse, dock inte tjänstepensionsverksamhet enligt lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag (1 kap. 2 § penningtvättslagen punkten 2). Ett annat exempel är att penning-

¹ Se också avsnitt 3 i den grundläggande vägledningen om kundkänedom.

tvättslagen gäller för den som driver verksamhet som advokat eller advokatbolag, dock endast till den del verksamheten avser vissa tjänster (punkten 21). Undantagen grundar sig, åtminstone delvis, på en riskbedömning, se prop. 2018/19:158 s. 657 och 680 vad gäller tjänstepensionsverksamhet och beaktandesats 9 i fjärde penningtvättsdirektivet (2015/849) när det gäller advokater. I dessa fall är det därmed förhållandevis klart och tydligt hur verksamhetsutövaren kan dela in sina produkter och tjänster i sådana som omfattas av lagen respektive sådana som inte omfattas.

När lagens tillämpningsområde enligt ordalydelsen inte avgränsas till en viss del av verksamheten eller till vissa produkter eller tjänster är frågan om penningtvättslagen och dess krav på bl.a. kundkännedom ska tillämpas på all verksamhet som bedrivs av aktören. Annorlunda uttryckt är frågan om tillämpningsområdet utgår från aktören som sådan och därmed träffar all verksamhet som denne driver eller om tillämpningsområdet utgår från den tillstånds- eller registreringspliktiga verksamhet som aktören driver.

Frågan tas inte upp i förarbetena till nuvarande penningtvättslag. Frågan togs dock upp i förarbetena till 1993 års penningtvättslag², prop. 1992/93:207 s. 12. Där sägs att *som framgår av Lagrådets yttrande omfattas inte sådan verksamhet som innebär åtgärder rörande uthyrning av lokaler m.m. inom ramen för bankens och försäkringsföretags kapitalförvaltning. Det som avses är företagstypernas kärnverksamhet riktad mot företagets kunder.*

I det lagrådsyttrande som det hänvisas till föreslog Lagrådet en omformulering så att *lagtexten skulle ge utrymme för en mer inskränkande tolkning av lagens tillämpningsområde så att de olika företagstypernas kärnverksamhet skulle sättas i fokus* (a. prop. s. 27).

Som nämnts tas frågan inte upp i förarbetena till nuvarande lag, men inget tyder på att någon ändring har varit avsedd när det gäller omfattningen på lagens tillämpningsområde i detta avseende.

Att lagen inte ska tillämpas på all verksamhet får anses bekräftas i prop. 2022/23:124, se s. 67. Där sägs, beträffande aktörer som omfattas av kraven i lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet (valutaväxlingslagen), att det *bara är den registreringspliktiga verksamheten – valutaväxling och annan finansiell verksamhet – som omfattas av kraven i valutaväxlingslagen och penningtvättslagen. Det betyder att om företaget även bedriver annan verksamhet behöver det inte vidta t.ex. kundkännedomsåtgärder inom ramen för den verksamheten, förutsatt att den inte omfattas av penningtvättslagen till följd av annan reglering.*

Nämnda uttalanden tar sikte på registreringspliktig verksamhet enligt valutaväxlingslagen. Det bedöms inte vara någon skillnad om verksamheten är tillståndspliktig (jfr också förarbetsuttalandet till 1993 års penningtvättslag). Uttalandet är principiellt viktigt eftersom det ger stöd för att det finns en gräns för vad som faller inom respektive utanför penningtvättslagens tillämpningsområde. Rörelseregleringen ser dock olika ut och för vissa verksamhetsutövare kan gränsen därför vara tydligare än för andra. Det är viktigt att alltid göra en bedömning för att avgöra vad som är inom den registrerings- eller tillståndspliktiga verksamheten.

² Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Kund i penningtvättslagens mening

Kund definieras inte i penningtvättsdirektivet, utan definitionen är en del av den svenska implementeringen. Kund enligt penningtvättslagen är den som har trätt eller står i begrepp att träda i *avtalsförbindelse* med verksamhetsutövaren (1 kap. 8 § punkten 4 penningtvättslagen). När det står klart att motparten är kund i penningtvättslagens mening, ska åtgärder för kundkännedom vidtas bl.a. när det är fråga om en affärsförbindelse, dvs. en affärsmässig förbindelse som när den etableras förväntas ha en viss varaktighet, eller vid enstaka transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer (3 kap. 4 § och 1 kap. 8 § punkten 1 penningtvättslagen).³ Se också Finansinspektionens beslut, FI dnr 20–20967 s. 14.

Finansinspektionens ovan nämnda beslut tar bl.a. upp frågan om kundbegreppet. I det aktuella ärendet var det fråga om ett betalningsinstitut som tillhandahöll in- och utbetalningstjänster. En fråga var om den som använder dessa tjänster (kallad slutanvändare) var att betrakta som kund till institutet. Finansinspektionen konstaterade att när slutanvändaren väljer att genomföra en betalning med bolagets tjänst, uppdrar hon eller han åt bolaget att genomföra betalningen och godkänner samtidigt bolagets allmänna villkor, av vilka det framgår att det är bolaget, och inte slutanvändarens bank, som tillhandahåller tjänsten till slutanvändaren. Därefter genomförs betalningen. Enligt Finansinspektionens bedömning uppstår på detta sätt en avtalsförbindelse mellan slutanvändaren och bolaget. Slut användarna omfattas därför av definitionen av kunder enligt 1 kap. 8 § punkten 4 penningtvättslagen.

Kundbegreppet utgår alltså från förekomsten av en avtalsförbindelse. I penningtvättslagen finns det inte någon begränsning i fråga om vilka typer av avtalsförbindelser som avses. Frågan berörs inte heller i förarbetena till penningtvättslagen (prop. 2016/17:173).

Som framgår i avsnittet ovan om penningtvättslagens tillämpningsområde omfattar lagen endast den registrerings- eller tillståndspliktiga verksamheten. Det bör följaktligen innebära att det är avtalsförbindelser som ingås inom ramen för den verksamheten som medför att motparten blir kund i penningtvättslagens mening.

Frågan är då om det är alla avtal som ingås inom ramen för den registrerings- eller tillståndspliktiga verksamheten som omfattas. Syftet med lagen är att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. I linje med detta är tolkningen att det är avtalsförbindelser som innebär att motparten nyttjar verksamhetsutövarens verksamhet, dvs. de produkter eller tjänster som verksamhetsutövaren tillhandahåller i denna verksamhet, som medför att motparten blir kund i penningtvättslagens mening.

I sammanhanget bör det dock uppmärksammas att det i vissa fall är särskilt reglerat att åtgärder för kundkännedom ska vidtas både när verksamhetsutövaren tar emot och betalar ut ett belopp. Den som driver yrkesmässig handel med varor ska under vissa förutsättningar vidta åtgärder för kundkännedom både vid kontant betalning och när ett kontant belopp tas emot (1 kap. 2 § punkten 16 och 3 kap. 6 § penningtvättslagen).

Det bör också noteras att även om förhållandena är sådana att det inte finns anledning att göra kontroller enligt penningtvättslagen, behöver det inte betyda att verksamhetsutövaren inte bör göra några

³ Se även avsnitt 3 och 6 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

kontroller alls.⁴ Det kan finnas andra skäl och intressen för att kontrollera vem man ingår avtal och gör affärer med. Det kan t.ex. vara fallet om det finns misstankar om brottslig verksamhet kopplade till motparten eller dess företrädare.⁵ Se också vägledningen om näringspenningtvätt.

⁴ Detta uppmärksammas även i vägledningen om borgensmän och tredjemanspansättare samt i vägledningen om kundkännedom för bank, finansbolag, försäkringsföretag, försäkringsförmedling respektive på värdepappersområdet.

⁵ Kontrollerna förutsätter att regler om behandling av personuppgifter beaktas.